

ΣΥΝΕΔΡΙΑ ΤΗΣ 7ΗΣ ΙΟΥΝΙΟΥ 1990

ΠΡΟΕΔΡΙΑ ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΒΛΑΧΟΥ

Ὁ κ. ΑΝΑΠΛΗΡΩΤΗΣ. **Σχέση Βουλευτικοῦ καὶ Ἐκτελεστικοῦ κατὰ τὸν Ἄγωνα**, ὑπὸ τοῦ Ἀκαδημαϊκοῦ κ. *Μιχαήλ Δ. Στασινοπούλου**.

Τὸ Σύνταγμα τῆς Ἐπιδαύρου τῆς 20 Δεκεμβρίου 1821, μετὰ τὴν ἐπεξεργασία του ἀπὸ τῆ Συνέλευση τοῦ Ἄστρους, τῆς 29 Μαρτίου 1822, ρυθμίζει, ὡς «Προσωρινὸν Πολίτευμα τῆς Ἑλλάδος», τὴ λειτουργία τοῦ Κράτους γενικὰ, καὶ ἰδιαίτερα τῶν δύο ἀνωτάτων Σωμάτων, τοῦ Βουλευτικοῦ καὶ τοῦ Ἐκτελεστικοῦ. Ἡ κατανομὴ τῶν ἀρμοδιοτήτων μεταξὺ τῶν δύο αὐτῶν Σωμάτων δὲν κυριαρχεῖται αὐστηρὰ ἀπὸ τὴν ἰδέα τοῦ χωρισμοῦ τῶν λειτουργιῶν, νομοθετικῆς καὶ ἐκτελεστικῆς. Ἡ κατανομὴ γίνεται μὲ γνώμονα τὶς πρακτικὰς ἀνάγκες τοῦ ἀγωνιζομένου ἔθνους, γι' αὐτὸ καὶ τὸ Σύνταγμα παρέχει στὸ Βουλευτικὸ, ἐκτὸς ἀπὸ τὴν ἀρμοδιότητα «κατασκευῆς τῶν νόμων», καὶ ἄλλες ἀρμοδιότητες, διοικητικὰς καὶ κυβερνητικὰς, καί, γενικότερα, μιὰ ἀρμοδιότητα ρυθμιστικὴ, ποὺ περιεῖχε καὶ ἓνα εἶδος ἐποπτείας ἐπὶ τῶν ἄλλων ἀρχῶν καὶ ἐπὶ τοῦ Ἐκτελεστικοῦ.

Χρησιμοποιώντας αὐτὴν τὴν ἀρμοδιότητα, τὸ Βουλευτικὸ σῶμα ἀσχολεῖται ἐνίοτε καὶ μὲ θέματα λεπτομερειακὰ. Χαρακτηριστικὸ παράδειγμα, ἡ ἐπανειλημμένη ἀπασχόληση τοῦ Βουλευτικοῦ μὲ τὸ θέμα, πῶς πρέπει νὰ ὑπογράφεται ὁ Δ. Χρηστίδης, ἀναπληρωτῆς τοῦ Ἀλεξάνδρου Μαυροκορδάτου, Γενικοῦ Γραμματέα τοῦ Ἐκτελεστικοῦ, κατὰ τὴ διάρκειά τῆς ἀπουσίας τοῦ Μαυροκορδάτου, ποὺ εἶχε ἀναχωρήσει σὲ ἐστρατεία.

Μὲ τὴν πράξη ὑπ' ἀριθ. 501 τῆς 16 Μαρτίου 1825, τὸ Βουλευτικὸ Σῶμα διατυπώνει τὴ γνώμη, ὅτι γιὰ τὴν περίοδο τῆς ἀπουσίας τοῦ Α. Μαυροκορδάτου πρέ-

* M. STASINOPOULOS, «Monsieur le Suppléant». **Rapports entre le Législatif et l'Exécutif, pendant la guerre de l'Indépendance.**

πει νὰ διορισθεῖ ἓνας ἀναπληρωτῆς του, ὁ ὁποῖος νὰ ὑπογράφεται: «ἐν ἀπουσίᾳ τοῦ Γενικοῦ Γραμματέως».

Φαίνεται ὅμως ὅτι τὸ Ἐκτελεστικὸ Σῶμα δὲ συμμορφώθηκε μὲ αὐτὴ τὴν ὑπόδειξη τοῦ Βουλευτικοῦ, καὶ ὁ ἀναπληρωτῆς τοῦ Α. Μαυροκορδάτου Δ. Χρηστίδης, ὑπέγραφε «ὁ Προσωρινὸς Γενικὸς Γραμματεὺς». Μὲ τὴν ὑπ' ἀριθ. 566 τῆς 8 Ἀπριλίου 1825 πράξι του, τὸ Βουλευτικὸ ἀποδοκιμάζει αὐτὴ τὴν τακτικὴν: «Ὅσον διὰ τὸ προσυπογράφεται: “Ὁ Προσωρινὸς Γενικὸς Γραμματεὺς” καὶ ὄχι “Ὁ ἐν ἀπουσίᾳ”, τὸ Βουλευτικὸν ἀποκρίνεται ὅτι αὐτὴ ἡ προσυπογραφή εἶναι διόλου ἄτακτος, ἐπειδὴ καὶ ὁ κ. Μαυροκορδάτος εἶναι Γενικὸς Γραμματεὺς, καὶ ἂν ἐξακολουθῆ νὰ προσυπογράφεται ὁ κ. Χρηστίδης: “Ὁ προσωρινὸς Γενικὸς Γραμματεὺς”, τότε τὸ Ἐκτελεστικὸν Σῶμα ὑποτίθεται ὅτι ἔχει δύο Γραμματεῖς, ἓνα τὸν κ. Μαυροκορδάτον καὶ δεῦτερον τὸν κ. Χρηστίδην. Ὅσον δὲ ὅτι ἡ Διοίκησις ἐμεταχειρίσθη ἀδιαφόρως καὶ τὴν μίαν καὶ τὴν ἄλλην φράσιν, δηλ. καὶ τὴν “Ὁ ἐν ἀπουσίᾳ” καὶ τὴν “Ὁ προσωρινὸς Γεν. Γραμματεὺς”, τὸ Βουλευτικὸν ἀπαντᾷ ὅτι ὁ Νικόλαος Σπηλιᾶδης ὑπεγράφετο “Ἐν ἀπουσίᾳ”, ἐπειδὴ τὸ τότε Ἐκτελεστικὸν ἐπέμενε πάντοτε εἰς τὸ νὰ νομίζεται ὁ κ. Μαυροκορδάτος Γενικὸς Γραμματεὺς καὶ ὄχι Πρόεδρος τοῦ Βουλευτικοῦ καὶ ὅτι ὁ κ. Ρόδιος ὑπεγράφετο “Προσωρινός”, ἐπειδὴ δὲν ὑπῆρχε ἄλλος Γενικὸς Γραμματεὺς.

»Δι' αὐτοὺς λοιπὸν τοὺς εὐλογοφανεῖς λόγους, τὸ Βουλευτικὸν ἐπιμένει πάντοτε εἰς τὸ νὰ προσυπογράφεται ὁ κ. Χρηστίδης “Ὁ ἐν ἀπουσίᾳ τοῦ Γενικοῦ Γραμματέως” καὶ ὄχι “Προσωρινός”».

Οἱ ἀντιρρήσεις ὅμως τοῦ Ἐκτελεστικοῦ συνεχίζονται, γι' αὐτὸ τὸ Βουλευτικὸ στέλνει τὸ ἀκόλουθο ἔγγραφο στοὺς ἀντιρρησίες: «Ἀριθ. 590 τῆς 14 Ἀπριλίου 1825 ἐν Ναυπλίῳ. Πρὸς τὸ Σεβαστὸν Ἐκτελεστικόν. Εἰς ἀπάντησιν τοῦ προβουλεύματος τοῦ Σεβ. τούτου Σώματος [τοῦ Ἐκτελεστικοῦ], ὑπ' ἀριθ. 6084 περὶ τῆς ὑπογραφῆς τοῦ Προσωρινοῦ Γενικοῦ Γραμματέως, λέγει καὶ αὐθις τὸ Βουλευτικὸν ὅτι, ἐπειδὴ καὶ καθ' ὅλην τὴν ἔκτασιν ἐπεξεργάσθη τὰ ὅσα ἀνάγονται εἰς αὐτὴν τὴν ὑπόθεσιν καὶ ὠρίμως συνεσκέφθη, ὡς ἐφάνέρωσε τὴν τελευταίαν του γνώμην διὰ τοῦ προβουλεύματός του ὑπ' ἀριθ. 566, ἐπιμένει εἰς αὐτὴν καὶ διὰ τοῦ παρόντος».

Ἦστερ' ἀπὸ αὐτὴ τὴ δῆλωσι, ὅτι τὸ θέμα τὸ ἐξέτασε «καθ' ὅλην τὴν ἔκτασιν καὶ ὠρίμως συνεσκέφθη», θὰ ἐπερίμενε κανεὶς ὅτι τὸ Βουλευτικὸ δὲ θὰ συναντοῦσε ἄλλες ἀντιρρήσεις.

Ἄλλὰ δὲν ἔγινε ἔτσι. Οἱ ἀντιρρήσεις ἐξακολουθοῦσαν. Καὶ τὸ Βουλευτικὸ δηλώνει καὶ πάλι, ἐντονώτερα αὐτὴ τὴ φορά, τὴν ἐπιμονὴν του, μὲ τὴν ὑπ' ἀριθ. 607 πράξι του, τῆς 18 Ἀπριλίου 1825, ποὺ ἔχει ὡς ἐξῆς: «Τὸ προβούλευμα τοῦ Βουλευτικοῦ ὑπ' ἀριθ. 590 ἰκανῶς ἀποχρῶσα ἀπάντησις ἦτον εἰς πάντα ὅσα προηγου-

μένως εἶπε τὸ Σ. Ἐκτελεστικὸν περὶ τῆς τοῦ Γενικοῦ Γραμματέως ὑποθέσεως, ὡς ἀναφερόμενον εἰς τὰς προλαβούσας λεπτομερεῖς ἐκθέσεις, τὰς ὁποίας ἐσαφήνισε τὸ Βουλευτικόν. Ἄλλ' ἐπειδὴ τὸ Σ. Ἐκτελεστικὸν οὐκ ἀποχρῶσαν ἀπάντησιν ὀνομάζει τὰς μετὰ λόγου καὶ ἀναλυτικὰς ἀποδείξεις του, βιάζεται [δηλαδὴ σπεύδει, ἐπιμένει] τὸ Βουλευτικόν, ἤδη τὸ τελευταῖον, [δηλαδὴ γιὰ τελευταία φορά], νὰ παραστήσῃ ὅτι οὐ μόνον ἡ τάξις καὶ ἡ ἄκρις τοῦδε περὶ τὰ τοιαῦτα συνήθεια τῆς Διοικήσεως πειράζεται [δηλαδὴ βλάπτεται, παραβιάζεται], ἀλλὰ καὶ ἀντίφασις σαφῶς φαίνεται μετὰξὺ τοῦ πρώτου προβουλεύματος ὑπ' ἀριθ. 4892, ἐν ᾧ λέγει ὅτι ὁ Γενικὸς Γραμματεὺς κ. Μαυροκορδάτος συνεκστρατεύει τῷ Ἐκλαμπροτάτῳ Προέδρῳ, καὶ τοῦ τελευταίου ὑπ' ἀριθ. 6402, ἐν ᾧ λέγει ὅτι δὲν ἔχει δύο Γενικοὺς Γραμματεῖς ἀλλ' ἓνα, καὶ αὐτὸς εἶναι ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος ἐνεργεῖ, ὃ ἐστὶ ὁ κ. Δ. Χρηστίδης, ὁ καὶ κατὰ τὴν γνώμην τοῦ Σ. Ἐκτελεστικοῦ Προσωρινὸς Γενικὸς Γραμματεὺς, προσυπογραφόμενος εἰς καιρὸν ὅπου φαίνονται δύο, ἓνας ὁ ἐκστρατεύσας κ. Μαυροκορδάτος, ὁ ὁποῖος βέβαια πρέπει νὰ ὀνομάζεται Παντοτινός, πρὸς διαστολὴν τοῦ ἐνταῦθα Προσωρινοῦ, καὶ ἄλλος ὁ ἐνταῦθα Προσωρινός, πρὸς διαφορὰν τοῦ ἀπόντος Παντοτινοῦ. Καὶ οὕτως ἐχόντων τῶν πραγμάτων, τὸ Βουλευτικόν, διὰ νὰ μὴ προσκρούσῃ εἰς τὸν Ὀργανικὸν Νόμον ἀποδεχόμενον ἀνεπιστήτως [θέλει νὰ πεῖ, χωρὶς νὰ τὸ ἀντιληφθεῖ, χωρὶς νὰ τὸ θέλει. Βλ. τὴν ἴδια ἔκφραση καὶ στὸν Καβάφη: "ἀνεπιστήτως μ' ἐκλείσαν ἀπὸ τὸν κόσμον ἔξω"] δύο Γενικοὺς Γραμματεῖς τοῦ Ἐκτελεστικοῦ, βιάζεται νὰ μὴ δεχθῇ προβουλεύματα μὲ καινοφανῆ προσυπογραφὴν, εἰμὴ μὲ τὴν συνηθισμένην παρ' ὅλης τῆς Εὐρώπης, ἡγουν μὲ τὴν "Ὁ ἐν ἀπουσίᾳ", ἣτις εἶναι ἡ κατάλληλος ἐξήγησις τοῦ εὐρωπαϊκοῦ par interim, τὸ ὁποῖον ἀκαταλλήλως ἐξηγήθη μὲ τὸ προβούλευμα 6084 τοῦ Σ. Ἐκτελεστικοῦ διὰ τῆς λέξεως Προσωρινός, καθ' ὅτι, ἂν τοῦτο ἤθελαν νὰ ἐκφράσωσιν οἱ Εὐρωπαῖοι, εἶχον λέξιν ταυτοσήμαντον τοῦ Προσωρινοῦ (provisoire).

»Καὶ ταῦτα, ἱκανῶς περὶ τούτου».

Ὁ ἐπίλογος αὐτὸς («Καὶ ταῦτα ἱκανῶς περὶ τούτου») σημαίνει ὅτι τὸ Βουλευτικόν, ἀφοῦ ἐχρησιμοποίησε καὶ τὰ φῶτα τῶν μελῶν του, ποὺ εἶχαν ἴσως σπουδάσει στὴν Εὐρώπη, ἐννοεῖ νὰ θεωρηθεῖ τὸ θέμα ὀριστικὰ ρυθμισμένο, καὶ ἔμμεσα ἀποκρούει κάθε συνέχεια στὸ ζήτημα αὐτό. Τελεῖα καὶ παῦλα, σὰ νὰ ποῦμε.

Τώρα, μπορεῖ ν' ἀπορήσει κανεὶς γι' αὐτὴ τὴ διχογνωμία, παρατεινόμενη μάλιστα μὲ κάποιο πείσμα, καὶ ν' ἀναζητήσῃ τὰ αἰτίαι τῆς. Δὲν μπορεῖ νὰ ξέρει κανεὶς ἂν θὰ ἦταν παράτολμη ἢ ὑπόθεση, ὅτι ὁ Χρηστίδης ἀναπληρωτῆς τοῦ Μαυροκορδάτου, εἶχε ἐνδεχομένως τὴ φιλοδοξία νὰ ὑπογράφεται Γενικὸς Γραμματεὺς, ἔστω καὶ Προσωρινός, ὄχι γιὰ νὰ ὑπερασπίσει ἀπλῶς τὴν ἐννοιολογικὴ ἀκριβολογία τῶν φράσεων, ἀλλὰ ἴσως, γιὰτὶ, ἐνδεχομένως πάντοτε, ἐπίστευε ὅτι ἔτσι ἐπλησίαζε στὸν

τίτλο και στο ύπουργημα και απέβλεπε ἴσως σὲ μιὰ μελλοντικὴ ἀπόκτησή του, μὲ τὴν εὐκαιρία κάποιας μεταβολῆς, ἀπὸ τὶς τόσες ἀπρόβλεπτες, ποὺ παρουσίαζαν οἱ τότε περιστάσεις, κατ' ἐξοχὴν ἀνώμαλες καὶ πρόσκαιρες. Γι' αὐτὸ καὶ ἐπιμένει στὴ χρῆση τοῦ ἐπιζήλου τίτλου τοῦ Γενικοῦ Γραμματέως, ἔστω καὶ μετριαζομένου μὲ τὴ λέξη Προσωρινός.

Ἐκτὸς τὴν ἀντίθετη τώρα πλευρά, τὸ Βουλευτικὸ Σῶμα φαίνεται ὅτι ὑποψιάσθη αὐτὴ τὴ φιλοδοξία καὶ ἀντέδρασε, γιατί τὴν ἐθεώρησε σὰν πλάγιο καὶ ἕμμεσο τρόπο «ὀποκλοπῆς» τοῦ τίτλου, γι' αὐτὸ καὶ ἐπιμένει, μὲ πείσμα ἐπίσης, νὰ τὴν ματαιώσει. Εἶναι σὰ νὰ λέει: «Ὁχι, τὸν τίτλο τοῦ Γενικοῦ Γραμματέως δὲ θὰ τὸν χρησιμοποιήσῃ ὁ Χρηστίδης, οὔτε ὡς προσωρινός». Θὰ μπορούσε ὅμως τὸ Βουλευτικὸ νὰ ὑποδείξει τὴ φράση «Ὁ Ἀναπληρωτὴς τοῦ ἀπόντος Γενικοῦ Γραμματέως», ἔκφραση ποὺ θὰ ἐδήλωνε τὴν πραγματικὴν κατάστασι, χωρὶς καὶ νὰ ἀνοίγει ὄρεξη σὲ φιλοδοξίες.

Πάντως τὸ Βουλευτικὸ εἶχε δίκιο, ποὺ εἶπε «τελεία καὶ παῦλα». Εἶχε, πιθανότατα, ἐπίγνωσι τοῦ ὅτι τέτοιες λεπτολογίες καὶ μικρολογίες δὲν εἶχαν θέσι σὲ μιὰ ἐποχῇ, ὅπου πρωταρχικὴ μέριμνα τῶν ἀρχῶν ἔπρεπε νὰ εἶναι ἡ διεύθυνσι καὶ ἐνίσχυσι τοῦ Ἀγῶνος. Σὲ ἄλλη πράξι του τὸ Βουλευτικὸ ὁμολογεῖ ὅτι δὲν ζέρει ποῖα τὰ πραχθέντα παρὰ τῆς σταλείσης ἐκτελεστικῆς δυνάμεως, ὅποια ἡ κατάστασις τοῦ στρατοπέδου τῆς Δ. Ἑλλάδος, ποῦ εὐρίσκονται οἱ ἐχθρικοὶ στόλοι, καὶ ὅποια τὰ τοῦ ἑλληνικοῦ στόλου τὰ αἴτια.

Δηλαδή, πρέπει νὰ φαντασθεῖ κανεὶς ὅτι ὅλη αὐτὴ ἡ ἀλληλογραφία περὶ τοῦ Ἀναπληρωτοῦ Γενικοῦ Γραμματέως διεξήγετο τὴν ἴδια ὥρα, ὅπου λίγο πιὸ πέρα, βροντοῦσαν τὰ τουφέκια τῶν παλληκαριῶν καὶ συνεχιζόταν ἀδιάκοπος καὶ ἐναγώνιος ὁ πόλεμος γιὰ τὴν ἐλευθερία τοῦ Γένους.

Ἐθνάτατη ἑλληνικὴ φυλή, μὲ τὶς ἐξαισίες ἀρετῆς καὶ μὲ τὰ ἐλαττώματα ποὺ πολ-
λὲς φορὲς εἶναι ματαιόσποδα καὶ μικροχαρῆ!

R É S U M É

**«Monsieur le Suppléant». Rapports entre le Législatif et l'Exécutif,
pendant la guerre de l'Indépendance.**

D'après la «Constitution d'Epidaure» en vigueur pendant les années de la guerre de l'Indépendance (1821-1827), la répartition des compétences entre le Corps Législatif et le Corps Exécutif avait un caractère tout à fait particulier. Le Corps Législatif assumait non seulement la compétence de voter les lois, mais également des compétences très importantes de nature purement administrative, telles la nomination des sous-préfets et des officiers des forces armées, et de quelques catégories des fonctionnaires publics. L'exercice de ces compétences, administratives et gouvernementales, produisait souvent des frictions entre les deux Corps Suprêmes.

L'auteur examine ici un cas de conflit concernant la suppléance du Secrétaire général de l'Exécutif A. Mavrocordatos par l'homme politique D. Christidis, et, spécialement, l'usage des expressions qui devaient être adoptées pour signifier cette suppléance: «en l'absence du Secrétaire général», selon le Législatif, «de Secrétaire général provisoire», selon l'Exécutif. L'opinion du Législatif a finalement prévalu.